

قومیت و فرهنگ قومی

در

استان همدان

کریمی ، احمد

DSR

قومیت و فرهنگ قومی در استان همدان

۶۹

احمد کریمی. همدان : انتشارات مفتون همدانی ، ۱۳۹۵.

۹ ق الف/د

۱۳۹۵

۳۳۵ ص: جدول، نمودار، نقشه

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۲۱-۲۱-۳

۱. قومیت - ایران ۲. ملی گرایی - ایران

رده دیویی ۹۵۵/۹۷



عنوان کتاب : قومیت و فرهنگ قومی در استان همدان

محقق و گرد آورنده : احمد کریمی

لیتوگرافی : نور

چاپ و صحافی : تبلیغات خانه طرح

انتشارات : مفتون همدانی

نوبت چاپ : اول ، ۱۳۹۵

شمارگان : ۵۰۰ نسخه

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۲۱-۲۱-۳

قیمت : ۱۲۰۰۰ تومان

به نام خدا

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (سوره حجرات، آیه ۱۳)

ای مردم، ما همه شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید (یعنی) ملاک امتیاز، نیست گرامی‌ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست، خداوند دارای آگاه است.

پیش‌گفتار

کشور ما ایران، از اقوام و خرده فرهنگ‌های زیادی تشکیل شده است که غالباً هم‌نژاد هستند، با وجود تفاوت‌های فراوان در فرهنگ، آداب و رسوم و زبان، در طول تاریخ هزاران سال به عنوان یک ملت در کنار هم زندگی کرده‌اند. برآیند تعامل همین گروه‌های قومی است که هویت ملی و فرهنگی ایران را شکل داده‌اند و هر یک به سهم خود، بر آن افزوده‌اند و در نهایت در این هویت کلان فرهنگی، خود بخشی از آن شده‌اند؛ در واقع، هویت ملی ایران چتر گسترده و فراگیری است که در عین وحدت، همه اقوام ایرانی را در ذیل خود جای داده است. دوام و استمرار هویت ایرانی در طول تاریخ مدیون گروه‌های مختلف قومی و همه آنانی است که قلب‌شان برای عظمت، آبادانی و سرافرازی این ملت و کشور می‌تپد.

در فراز و نشیب تاریخ، گاهی عواملی چند همبستگی میان این اقوام و گروه‌های ایرانی را تحت تأثیر قرار داده است. مهم‌ترین عاملی که در طول تاریخ هدفش تخریب

همبستگی و وحدت ملی در کشور ما بوده، کشورهای استعمار و بیگانه بوده است. نمونه‌های آن به ویژه در تاریخ معاصر فراوان دیده می‌شود، دخالت انگلیسی‌ها، روس‌ها و آمریکایی‌ها در تحریک احساسات قومی و قبیله‌ای در مناطق مختلف با هدف تضعیف کشور و بحران‌سازی در آن بر کسی پوشیده نیست. متأسفانه گاهی افرادی کج‌فهم، ناآگاه، جاه‌طلب و فرصت‌طلب و بعضاً بدون اینکه بدانند کوبیدن بر طبل قوم‌گرایی چه پیامدها و تبعات منفی و ناگواری به دنبال دارد، با اقدامات نسنجیده خود، احساسات قوم‌گرایی را تشدید می‌کنند، امروزه بر همگان آشکار است که تشدید احساسات و نفرت قومی و قبیله‌ای فقط به سود دشمنان این مرز و بوم است. دشمنان و مخالفان نظام جمهوری اسلامی در طول سه دهه گذشته از راهبردهای مختلفی برای بحران‌آزی استفاده کرده‌اند تا در مسیر بالندگی این نظام و تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی مانع از آن شوند. آخرین راهبرد دشمنان نظام جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی ایران، تسکین به راهبرد براندازی نرم می‌باشد. برای پیشبرد این راهبرد، از تاکتیک‌های متعددی بهره‌برداری می‌کنند و می‌جویند که از خطرناک‌ترین آنها، تمرکز بر گسترش تنش‌های قومی است. اهداف این تاکتیک خطرناک، تجزیه جغرافیایی کشور، تضعیف نظام و در نهایت براندازی آن می‌باشد. در کشور ما ایران دو عنصر اساسی ایرانیت و اسلامیت همواره در تقویت و تحکیم وحدت و وفاق ملی نقش مهمی ایفا کرده‌اند. بدون تردید آب حیات اسلام عزیز، این هریت را جاندار و زنده و پویا کرده است. زیرا یکی از برکات و ثمره‌های ظهور اسلام، برپا شدن کشیدن به اصالت دادن به قوم و قبیله می‌باشد.

زنانا بپرسید پس دادگر که فرهنگ بهتر بود یا گهر
 چنین دادپاسخ بدو رهنمون که فرهنگ باشد زگوهر فزون
 که فرهنگ آرایش جان بود زگوهر سخن گفتن آسان بود
 گهر بی هنر زار و خوارست و سست به فرهنگ باشد روان تندرست
 «حکیم ابولقاسم فردوسی»

مقدمه‌ی مؤلف

استان همدان به لحاظ جای داد، گروه‌های انسانی و قومیت‌های مختلف در خود، شرایطی ویژه دارد و با اندکی تسامح می‌توان گفت ایران کوچکی به شمار می‌رود و از این رو پرداختن به این ویژگی‌های جمعیتی، انسان‌شناسانه در استان بسیار حائز اهمیت است و در مقیاسی وسیع‌تر، در حوزه مطالعات کشوری نیز راه‌گشا می‌باشد. درباره‌ی ویژگی‌های اقلیمی و جغرافیایی و نیز مباحث تاریخی، فرهنگی و اجتماعی استان همدان، کتاب‌ها و مقالاتی نگاشته شده است که هر یک در جای خود در شناخت هر چه بیشتر استان نقش مؤثری دارند؛ اما تاکنون کتاب مستقلی درباره‌ی قومیت در همدان به رشته‌ی تحریر درنیامده و از آنجا که مطالب حاضر بر مبنای دقیق‌ترین و به روزترین اطلاعات جمعیتی استوار شده است تا حدودی می‌تواند کمبود منابع در این بخش را برطرف نماید و محققان را در انجام این دست پژوهش‌ها یاری رساند و زمینه را برای تحقیقات دیگر فراهم آورد.

این کتاب با بررسی دقیق مفهوم قوم و قومیت، مباحث تنوریک این حوزه را از دید محققان و صاحب‌نظران به بحث گذاشته و با نگاهی به جغرافیای استان و معرفی قوم‌های ساکن در آن، به تجزیه و تحلیل نقش و کارکرد هر قوم در شکل‌دهی به ابعاد

متنوع از جمله فرهنگ قومی در استان همدان، پرداخته است. در فصل اول، به بحث در مورد قومیت از نگاه اسلام و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نظر بزرگان دینی در خصوص آن؛ در فصل دوم تاریخچه‌ای از قومیت در جهان و ایران؛ در فصل سوم به موضوع فرهنگ و قومیت در استان همدان و ابهامات و تردیدهای موجود در فصل چهارم مفاهیم و نظریات قومیت و نظریه پردازان خارجی و داخلی در مورد آن و نهایتاً؛ در فصل آخر در خصوص قومیت، هویت و اقوام مختلف ساکن در استان همدان و محل پراکنش جغرافیایی آنها در استان پرداخته شده است.

در پایان قارئان از بزرگوارانی که در نگاشتن این اثر در مراحل مختلف کار یاریمان کردند بر ما فرض است: دکتر اسماعیل بلالی، دکتر سلیمان پاک‌سرشت، دکتر ابراهیم واشقانی فراهانی، دکتر محمدرضا یوسف زاده، دکتر سعید گودرزی، دکتر محمدمبین شهبازی، دکتر ناصر کاظم خالو، حیدر بابایی

و من الله توفیق

احمد کریمی

فهرست مطالب

فصل اول: نگاهی به قومیت در اسلام و ایران

- مقدمه..... ۱
- قومیت گرایی از نگاه اسلام..... ۲
- قوم گرایی از نگاه قرآن کریم..... ۴
- تقلیدهای کورکانه از پدران و گذشتگان به علت تعصبات قبیله‌ای..... ۵
- تقلید کورکورانه از بزرگان به علت قبیله‌گرایی..... ۶
- تعصبات قومی متشابه و نفاق و ستم و تبعیض..... ۹
- اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در خصوص قومیت..... ۱۲
- برنامه توسعه و مسائل قومی..... ۱۳
- محرومیت زدایی و سازندگی..... ۱۳
- سیاست گروه‌های قومی در برنامه‌های دولت..... ۱۴
- قومیت در چارچوب قانون اساسی کشور..... ۱۵

فصل دوم: قومیت در ایران و جهان

بخش اول

- مقدمه..... ۱۹
- تاریخچه قومیت در جهان..... ۲۲
- قومیت در خاورمیانه..... ۲۵

نمونه‌ای از قوم گرایی در خاورمیانه: قوم گرایی عرب..... ۲۶

بخش دوم

قومیت در ایران..... ۲۹

ابعاد قومیت در ایران..... ۳۳

اقوام از نظر زبان و گویش..... ۳۴

تنوع قومی در ایران..... ۳۴

تیپ شناسی اقوام در ایران..... ۳۶

۱- قوم ترک..... ۳۶

۲- قوم کرد..... ۳۷

۳- قوم عرب..... ۳۹

۴- قوم بلوچ..... ۴۱

۵- قوم ترکمن..... ۴۳

۶- قوم لک..... ۴۴

۷- قوم لر..... ۴۷

فصل سوم: فرهنگ و قومیت در استان همدان

مقدمه..... ۴۹

پیشینه فرهنگی اقوام همدان..... ۵۰

ویژگی‌های فرهنگی اقوام..... ۵۳

آگاهی فرهنگی..... ۵۳

مولفه‌ها و عناصر فرهنگی..... ۵۷

۵۸	تأثیرات و تحولات فرهنگی در استان همدان
۵۹	تحلیل وضعیت فرهنگی استان همدان
۵۹	مفهوم فرهنگ
۶۰	مفهوم توسعه
۶۱	توسعه در بستر فرهنگ
۶۱	فرهنگ و توسعه
۶۲	توسعه‌ی فرهنگ
۶۳	همکاری و مشارکت فرهنگی آرام در استان همدان
۶۴	عوامل تغییر و تحول فرهنگ در استان
۶۶	تعارضات فرهنگی در استان همدان
۶۷	ناسازگاری فرهنگی و قومی
۶۹	اختلافات قومی در استان همدان
۷۲	راهکارهای ترویج خصلت‌های مثبت قومی برای توسعه فرهنگی
۷۴	آداب و رسوم غلط در بین اقوام
۷۸	فرهنگ مناطق حاشیه‌نشین
۸۰	فقر فضاهاى فرهنگى در شهرهاى همدان
۸۲	پیشنهادهای کاربردی
۸۳	موانع توسعه فرهنگی در استان

- تأثیر اقوام مختلف بر توسعه استان..... ۹۱
- ویژگی حوزه‌های فرهنگی قومیت‌ها برای توسعه فرهنگی در استان..... ۹۵
- تنوع فرهنگی..... ۹۷
- گرایش‌ات مذهبی در اقوام ساکن در استان..... ۹۸
- حوزه فرهنگی ایلات و طوایف استان..... ۹۹
- ویژگی‌های فرهنگی عشایر استان..... ۹۹
- مذهب عشایر..... ۱۰۰
- رابطه فرهنگ با مشارکت و همکاری..... ۱۰۰
- هم‌گرایی فرهنگی..... ۱۰۱
- میزان هم‌گرایی قومیت‌ها در استان..... ۱۰۲
- رابطه‌ی بین هم‌گرایی قومی با توسعه فرهنگی..... ۱۰۴
- واگرایی فرهنگی..... ۱۰۵
- میزان واگرایی فرهنگی حوزه قومی در استان..... ۱۰۵
- دلایل واگرایی فرهنگی در استان..... ۱۰۷
- تحلیل هم‌گرایی و واگرایی (تنوعات قومی، فرهنگی)..... ۱۰۸
- الگوی سیاست قومی..... ۱۱۰
- الگوی مناسب سیاست قومی در ایران..... ۱۱۲
- حوزه فرهنگی..... ۱۱۲
- حوزه اجتماعی..... ۱۱۲
- حوزه اقتصادی..... ۱۱۲

۱۱۳	 حوزه سیاسی
۱۱۳	 موانع مشارکت و همکاری در استان
۱۱۴	 تهدیدات در حوزه فرهنگ
۱۱۵	 عوامل بالا بردن مشارکت و همکاری اجتماعی در استان
۱۱۶	 نقاط قوت
۱۱۷	 نقاط ضعف
۱۱۸	 فرصت ها
۱۱۸	 پیشنهادات کلی

فصل چهارم: ادبیات و رچوب نظری هویت و قومیت

۱۲۱	 مقدمه
۱۲۲	 قومیت گرایی
۱۲۳	 مفهوم قومیت و گروه های قومی
۱۲۷	 قومیت
۱۲۸	 گروه قومی
۱۲۹	 سیاست قومی
۱۲۹	 اقلیت قومی
۱۲۹	 هویت
۱۳۱	 هویت قومی

۱۳۱	قوم‌مداری
۱۳۳	قوم‌پرستی
۱۳۴	مبانی نظری قومیت و هویت قومی
۱۳۶	دیرینه‌گرایی
۱۳۶	دیدگاه ابزارگرایی
۱۳۷	«مایکل هشر» ، نظریه استعمار داخلی
۱۳۸	نظریه رقابت
۱۳۹	واکاوی نظری هویت قومی
۱۴۲	دیدگاه‌های کهن‌گرایی
۱۴۳	دیدگاه‌های نوگرایی
۱۴۴	دیدگاه نمادگرایی قومی
۱۴۶	نظریه چلبی در خصوص قومیت
۱۴۷	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: قومیت، فرهنگ و هویت در استان همدان

۱۴۹	قومیت‌های استان همدان و پراکندگی جغرافیایی آنها
۱۴۹	مقدمه
۱۵۱	معرفی استان همدان با نگاه قومیتی
۱۶۰	شهرستان همدان
۱۷۵	زبان‌های رایج و نوع گویش در شهرستان همدان

۱۷۶	لهجه‌های رایج در شهرستان همدان
۱۷۶	شهرستان ملایر
۱۹۶	بررسی توپوگرافی حوضه آبریز دشت ملایر و اقوام ساکن در آن
۱۹۷	شهرستان نهاوند
۲۱۳	شهرستان ویسرکان
۲۲۶	شهرستان اسدآباد
۲۳۷	شهرستان بهار
۲۴۶	شهرستان کبودرآهنگ
۲۵۹	شهرستان رزن
۲۷۱	شهرستان فامنین
۲۷۶	تأثیر شرایط اقلیمی در سکونت اقوام استان همدان
۲۷۷	اهمیت منابع آب در سکونت اقوام در استان همدان
۲۷۹	تأثیر منابع خاک و اراضی بر سکونت اقوام در استان همدان
۲۸۰	۱- ارتباط منابع خاک در استقرار اقوام در ناحیه‌ی شمالی استان
۲۸۰	۲- ارتباط منابع خاک بر استقرار اقوام در ناحیه‌ی میانی استان
۲۸۱	۳- ارتباط منابع خاک بر استقرار اقوام در ناحیه‌ی جنوبی استان
۲۸۳	مرزهای مشترک طبیعی اقوام استان با دیگر اقوام
۲۸۵	تنوع قومی و فرهنگی استان همدان

- ۲۸۷ حوزه‌ی سکونت‌ی قوم لر در استان همدان
- ۲۹۱ حوزه‌ی سکونت‌ی قوم لک در استان همدان
- ۲۹۳ حوزه‌ی سکونت‌ی قوم فارس در استان همدان
- ۲۹۷ توزیع شهرستانی حوزه‌های قومی فرهنگی استان
- ۲۹۹ منابع و مآخذ

www.ketab.ir